

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Стеганцевої Валерії Віталіївни «Формування інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів у процесі соціально-педагогічної комунікації»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 231 – соціальна робота

Дисертаційне дослідження Стеганцевої В.В. виконане на доволі актуальну тему, оскільки вона повною мірою співвідноситься з однією з провідних тенденцій сучасного суспільства, а саме з процесом його глибокої інформатизації. У контексті соціально-педагогічної роботи мова йдеться про процес кіберсоціалізації, який включає до себе швидке освоєння дітьми основ цифрової грамотності, а далі, починаючи з дошкільного і молодшого шкільного віку, – формування цифрової компетентності.

Дисертаційне дослідження вважаємо на часі. Підтвердженням цьому, як зазначає автор, є те, що інформаційно-цифрова компетентність молодшого школяра розглядається як основа його успішності в цифровому сучасному світі, а позакласна діяльність – як пропедевтика розвитку соціальної активності в умовах цифрової соціалізації.

Структура роботи є зрозумілою, відображає логіку руху теоретико-експериментального дослідження. Основний зміст дисертаційної роботи свідчить про наявний педагогічний здобувача, здатність до самостійного охоплення різних аспектів досліджуваних педагогічних явищ і процесів.

Викликає інтерес проведений аналіз стану досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці. Залучення широкої теоретичної бази з питань кіберсоціалізації, цифровізації освіти дозволило автору ґрунтовно висвітлити теоретичні та методологічні засади дослідження, сформулювати його вихідні положення.

Зазначимо, що у результаті дослідження сутності дефініцій «цифрове освітнє середовище», «цифрове дитинство», «кіберсоціалізація» та ін., аналізу соціально-педагогічної літератури та нормативно-правової бази автором

запропоновано поняття «інформаційно-цифрової компетентності молодшого школяра».

Цікавим вважаємо результати експериментально-дослідницької роботи. Так, обґрунтовано та розроблено критерії інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів: когнітивний, технологічний та аксіологічний, а також описати їхні показники відповідно до високого, достатнього та низького рівнів сформованості. Педагогічний експеримент проведено протягом 2018 – 2022 рр. на базі ЗЗСО міст Києва, Тернополя, Полтави. Виділено вибіркочу сукупність у кількості 186 школярів, розподілену два складники: контрольна група – 103 учня та експериментальна група – 83 учня. Також здійснено опитування 18 експертів – педагогічних працівників ЗЗСО і 16 батьків учнів. У результаті констатувального експерименту встановлено, що більшість учнів мають середній і низький рівень показників, це підтверджує думку експертів, що формуванню інформаційно-цифрової компетентності в процесі соціально-педагогічної комунікації приділяється недостатньо уваги.

Характеризуючи наукову новизну виконаного дослідження, слід відзначити, що дослідником уперше науково обґрунтовано, розроблено та експериментально педагогічну технологію формування інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів у процесі соціально-педагогічної комунікації як взаємопов'язаної динамічної та гнучкої сукупності форм, методів, засобів і ресурсів соціально-педагогічної комунікації, об'єднаних спільною метою функціонування та єдністю реалізації, що є запорукою формування інформаційно-цифрової компетентності учнів початкової школи та гарантує досягнення кінцевого результату дослідження.

Варто підкреслити й основні здобутки, що відносяться до практичного значення дослідження. Розкрито зміст педагогічної технології, що реалізується у двох напрямках: організація роботи з батьками (форми роботи: тренінги «Дитина в цифровому світі», «Як захистити дитину від злочинів в інтернеті», майстер-клас «Використання цифрових ресурсів для якісного життя»,

батьківські збори, індивідуальні консультації, бесіди) та організація роботи з молодшими школярами (форми роботи: класні години у формі лекції, бесіди або диспуту та включати елементи вікторин, конкурсів, ігор тощо, групи продовженого дня (секції, клуби, творчі об'єднання), гурток «Основи конструювання роботів», майстер-клас зі створення власних зображень у вигляді малюнків та творчого опрацювання готових зображень, бесіди, масові заходи школи (тематичні вечори, дні й тижні), груповий проєкт «Як цифрові гаджети допомагають нам бути здоровими»).

Обґрунтовано методи: традиційні (формування свідомості, організації діяльності, стимулювання діяльності, самовиховання) та специфічні (метод проєктів, «перевернутий клас», позаурочна дослідницька взаємодія, позаурочна проблемна взаємодія). Розкрито засоби: відкриті освітні ресурси (сайти, блоги, соціальні мережі, YouTube), комп'ютерні та мультимедійні засоби (відео та аудіообладнання, мультимедійна дошка, стілус, проектор), програмні засоби (прикладне та системне ПЗ), мобільні пристрої (смартфони, планшети, електронні книги), діагностичні психолого-педагогічні методики, навчально-методичні матеріали.

Виділимо ще низку переваг дослідження.

По-перше, цікавим вважаємо науково-методичний інструментарій для реалізації мети дослідження, що подано в додатках до дисертації.

По-друге, заслуговує на схвалення потужний статистичний інструментарій, який використовується для доведення ефективності авторської педагогічної технології.

По-третє, цінним вважаємо історико-педагогічний аналіз проблеми дослідження.

Крім того, анотація стисло і коректно відображає зміст і результати виконаної дослідницької роботи.

Отже, констатуємо, що дисертаційну роботу виконано на високому науково-теоретичному та методичному рівнях. Основу роботи становить добре осмислена та детально викладена соціально-педагогічна технологія

формування цифрової компетентності молодших школярів. Ця технологія безсумнівно збагачує наявну соціально-педагогічну роботу з кіберсоціалізації.

Разом з тим, дозвольте висловити зауваження та побажання до дисертаційного дослідження:

1) у перспективі структура інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів має бути збагачена новими елементами, оскільки процес кіберсоціалізації молодого покоління постійно прискорюється;

2) дисертація тільки би виграла, якщо авторка включила до її змісту такі технології формування інформаційно-цифрової компетентності, які б відображали соціальну роботу у відкритому соціумі, за межами школи;

3) роботу прикрасили б деякі приклади реалізації педагогічної технології формування інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів під час дистанційного навчання;

4) варто було б пояснити, чи може бути педагогічна технологія відтворена в інших закладах освіти за умов обмеженості різних технічних засобів (швидкість інтернету, програмне забезпечення, наявність сучасного обладнання тощо).

Зазначені зауваження мають дискусійний характер та не впливають на загальне позитивне враження від роботи. Вважаємо, що дисертація **Стеганцевої Валерії Віталіївни «Формування інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів у процесі соціально-педагогічної комунікації»** (спеціальність 231 «Соціальна робота»), подана на здобуття ступеня доктора філософії цілком відповідає вимогам до написання даного типу робіт, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії.

Рецензент:

к. пед. н., доцент,

доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

Олесь Тобстуха

Т. Шевченко

Олеся ТОВСТУХА